

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Прев 664/2024
26.12.2025. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Татјане Матковић Стефановић, председника већа, Татјане Миљуш и Јасминке Обућине, чланова већа, у правној ствари тужиоца Привредна банка Београд АД Београд – у стечају и Предузеће за финансијске услуге и консалтинг „ЕОС МАТРИКС“ ДОО Београд, чији је пуномоћник Михајло Срдић, адвокат из ..., против туженог Концерн „Фармаком МБ“ ДОО Шабац – у стечају, чији је пуномоћник Слободан Васиљевић, адвокат из ..., ради утврђења, вредност предмета спора 2.173.153.776,91 динара, одлучујући о ревизији тужилаца, изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 1382/2023 од 24.01.2024. године, у седници већа одржаној дана 26.12.2025. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДА СЕ пресуда Привредног апелационог суда Пж 1382/2023 од 24.01.2024. године и предмет враћа другостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Ваљеву П 173/2019 од 03.11.2022. године, ставом I утврђено је да је основано потраживање тужиоца Привредна банка Београд АД Београд – у стечају према туженом Концерн „Фармаком МБ“ ДОО Шабац – у стечају у износу од 891.603.151,53 динара. Ставом II утврђено је да је основано потраживање тужиоца Предузеће за финансијске услуге и консалтинг „Еос Матрикс“ ДОО Београд према туженом Концерн „Фармаком МБ“ ДОО Шабац – у стечају у износу од 1.281.821.155,37 динара. Ставом III обавезан је тужени да тужиоцу Привредној банци Београд АД Београд – у стечају исплати парничне трошкове у износу од 4.236.157,00 динара са законском затезном каматом од дана извршности до исплате.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 1382/2023 од 24.01.2024. године у ставу I преиначена је пресуда Привредног суда у Ваљеву П 173/2019 од 03.11.2022. године и пресуђено да се одбија тужбени захтев тужиоца Привредна банка Београд АД Београд - у стечају да се утврди да је основано потраживање према туженом Концерн „Фармаком МБ“ ДОО Шабац у стечају у износу од 891.603.151,53 динара, као и захтев тужиоца Предузећа за финансијске услуге и консалтинг „Еос Матрикс“ ДОО Београд

према туженом Концерн „Фармаком МБ“ ДОО Шабач у стечају да се утврди да је основано потраживање у износу од 1.281.821.155,37 динара и обавезани су тужиоци да солидарно туженом накнаде трошкове поступка у износу од 2.649.000,00 динара. У ставу II обавезани су тужиоци да солидарно накнаде туженом трошкове другостепеног поступка у износу од 956.000,00 динара.

Против правноснажне другостепене пресуде тужиоци су поднели дозвољену благовремену ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. Закона о парничном поступку и због погрешне примене материјалног права.

Тужени је доставио одговор на ревизију којом је оспорио наводе тужилаца у целисти.

Испитујући побијану пресуду у границама ревизијских разлога у складу са чланом 408. Закона о парничном поступку, Врховни суд је утврдио да је ревизија тужилаца основана.

У доношењу другостепене пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2) Закона о парничном поступку, на коју Врховни суд пази по службеној дужности. Тужиоци у својој ревизији не указују на битну повреду одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. Закона о парничном поступку која је учињена пред другостепеним судом.

Према утврђеном чињеничном стању пред првостепеним судом, тужилац и тужени закључили су Уговоре о уступању потраживања уз накнаду по којим уговорима је тужени уступио тужиоцу као пријемнику потраживање од привредних друштава „Кит комерц“, „Акумулатор плус“ и „Вланикс“ експорт-импорт и Уговоре о преузимању потраживања у којима је тужени јемац-платац за обавезе уступиоца. Потраживања тужиоца у парници сврстана су у две групе: потраживања по Уговорима о уступању потраживања по којима је тужени као уступилац уступио тужиоцу као пријемнику уз накнаду потраживања која има према својим дужницима. Тужени је уступио тужиоцу потраживања по дисконтној стопи од 2,4% месечно, а у случају доцње дужника у испуњењу обавеза према примаоцу, договорен је обрачун камате по стопи од 24% на годишњем нивоу. Уговором је предвиђено да уступилац одговара пријемнику за наплативост уступљених потраживања. Тужилац је уплатио туженом уговорену накнаду за откупљена потраживања. Друга група су потраживања која тужилац има према повезаним правним лицима туженог, по уговорима о преузимању потраживања насталих по спољнотрговинском послу и уговорима о уступању потраживања по којима је тужени јемац-платац. Дисконтна стопа по овим уговорима износила је 1,50% до 2,4%, а у случају доцње дужника предвиђен је обрачун камате по годишњој стопи од 18% до 24%. Тужилац је у међувремену уступио део утужених потраживања Предузећу „Еос матрикс“ ДОО из Београда, друготужиоцу.

Из налаза вештака економско-финансијске струке утврђено је да је тужилац у својим обрачунима камате за цео период од доспећа фактура за плаћање до датума отварања стечаја над туженим обрачунао камату по уговореној каматној стопи, при чему разлика између уговорене камате коју је тужилац обрачунао и законске затезне камате износи 173.054.405,44 динара и ненаплаћено потраживање тужиоца од туженог износи 2.000.369.901,60 динара. Вештак је у допунском налазу и мишљењу навела да је тужилац на вештачењу истакао да наплату потраживања по уговорима о уступању потраживања није покушао од главних дужника јер као пријемник по уговорима није од главних дужника добијао никакве инструменте обезбеђења плаћања која би активирао за наплату преузетих потраживања, због чега је наплату тражио од уступилаца и јемца-

платца. Тужилац је уступиоцима и јемцу достављао обавештење о стању дуга по уговорима о уступању потраживања, на бази којих обавештења је тужени као уступилац и јемац делимично измирио обавезе по уговорима о уступању потраживања, а део обавеза по обавештењу су измиривали и уступиоци-преносиоци. Тужилац је у стечају туженог пријавио салдо потраживања после умањења за извршене уплате. Невраћена главница на дан отварања стечаја над туженим износи 902.575.075,45 динара и 5.744.248,53 евра. Када се на наведене уплате обрачуна законска затезна камата од датума уплате до датума отварања стечаја над туженим 12.09.2014. године, укупно невраћени дуг износи 1.953.930.458,98 динара. Вештак је утврдио да у картицама туженог на којима су књижена потраживања од купаца („Кит комерц“, „Вланик“ и „Акумулатор плус“) нису прокњижени рачуни који су наведени у спецификацијама које су саставни део уговора о уступању потраживања, што значи да се ради о непостојећим потраживањима. Када се о ради о уступљеним потраживањима по којима је тужени био јемац-платца на бази дела документације се може закључити да су уступљена потраживања или непостојећа (нису књижена као потраживања од купаца) или су постојала, али су наплаћена од стране уступилаца потраживања (повезаних правних лица са туженим).

Првостепени суд се определио за прву варијанту налаза вештака по коме потраживање тужилаца која чине откупљена потраживања плус затезна камата обрачуната по уговореној каматној стопи на главни дуг износи 1.663.521.582,43 динара и затезна камата по уговореној стопи 509.902.724,61 динара, односно укупно 2.173.424.307,04 динара. Како је у међувремену тужилац уступио део утужених потраживања Предузећу „Еос Матрикс“ ДОО Београд, то је вештак утврдио да потраживање првотужиоца износи укупно 891.603.151,52 динара, од чега износ од 708.086.453,00 динара на име главног дуга и 183.516.697,83 динара на име камате. Потраживање друготужиоца износи 1.281.821.155,35 динара, од ког износа главни дуг је 955.435.128,00 динара, а обрачуната камата 326.516.697,85 динара. Полазећи од одредаба члана 10. и 13. закључени Уговора о уступању потраживања уз накнаду и одредаба члана 8, 13. и 14. Уговора о преузимању потраживања насталог по спољно-трговинском послу ради наплаћивања првостепени суд закључује да тужени по наведеним уговорима одговара за наплативост потраживања и његова одговорност престаје када тужилац као пријемник наплати уступљено, односно пренето потраживање у целости при чему тужилац испуњење датих обавеза може захтевати било од туженог као главног дужника, било од јемца-платца или истовремено од оба солидарна дужника. Како дужници уступљених потраживања нису вршили плаћања тужиоцу, већ су преносиоци и јемац вршили плаћање накнаде, камате и главнице за које уплате је тужилац умањио своје потраживање, те како је преостало потраживање које му је уступљено уз накнаду, односно предметним поменутих уговорима као ненаплаћено, првостепени суд закључује да неплаћено потраживање тужиоци основано потражују од туженог на основу одредаба уговора закључених са туженим, односно одредаба члана 414. став 1. и члана 1004. став 3. Закона о облигационим односима. Одлучујући о висини потраживања тужилаца суд налази да тужиоцима припада вредност откупљених потраживања увећана за камату по уговореној стопи јер иста представља израз аутономије воље уговорних страна, при чему је одредбом члана 277. став 2. Закона о облигационим односима дозвољено уговарање каматне стопе која може бити виша од стопе затезне камате. Првостепени суд налази да у конкретном случају нема места примени одредбе члана 443. став 2. Закона о облигационим односима која прописује одговорност савесног уступиоца само до висине оног што је примио од пријемника, као и за наплату камата, трошкова око уступања и трошкова поступка

против дужника јер је обављеним вештачењем утврђено да потраживања која су била предмет уговора закључених између тужиоца и туженог нису постојала као предмет уступања, односно нису постојала или су наплаћена од стране уступеоца, те је тужени уступио и солидарно јемчио као јемац-платац за непостојећа потраживања или потраживања која су наплаћена, те се такво понашање туженог као уговорне стране не може сматрати савесним у смислу умањења одговорности туженог за преузете обавезе.

Другостепени суд налази да је на правилно и потпуно утврђено чињенично стање, првостепени суд погрешно применио материјално право и то одредбу члана 443. Закона о облигационим односима, када је извео закључак да је основан тужбени захтев тужилаца за утврђење да постоји потраживање према туженом у износима ближе наведеним у ставовима I и II изреке првостепене пресуде. Сходно наведеном, другостепени суд је преиначио првостепену одлуку и одбио тужбене захтеве као неосноване.

По ставу другостепеног суда, смисао одредбе члана 443. Закона о облигационим односима јесте одговорност уступеоца у случају да пријемник не успе да наплати уступљено потраживање од главних дужника, па је у таквој ситуацији пријемник дужан да наплату потраживања прво покуша од главног дужника, те да покуша да искористи сва правна средства која има на располагању како би наплатио предметно потраживање што укључује и вођење судског поступка, јер би тек у случају немогућности наплате тужени био одговоран према тужиоцу за испуњење главне обавезе. Другостепени суд налази да из самог поступка који је вођен пред првостепеним судом неспорно произлази да се тужилац није обраћао главним дужницима, па закључује да је његов захтев уперен према туженом у целисти неоснован.

Основани су ревизијски наводи тужилаца као ревидената да се наведени закључак другостепеног суда не може прихватити, јер за правилну примену материјалног права нису цењене све правно релевантне чињенице.

Према одредбама Закона о облигационим односима, поверилац може уговором закљученим са трећим пренети на овог своја потраживања изузев оног чији је пренос забрањен законом или које је везано за личност повериоца или које се по својој природи противи преношењу на другог (члан 436. ЗОО). Са потраживањем прелазе на пријемника споредна права као што су: право првенствене наплате, хипотека, залога, право из уговора са јемцем, право на камату, уговорну казну или сл. Претпоставља се да су доспеле а неисплаћене камате уступљене са главним потраживањем (члан 437. ЗОО). Када је уступање извршено уговором са накнадом, уступилац одговара за постојање потраживања у часу када је извршено уступање (члан 442. ЗОО). Уступилац одговара за наплату уступљеног потраживања ако је то било уговорено, али само до висине оног што је примио од пријемника, као и за наплату камата, трошкова око уступања и трошкова поступка против дужника. Већа одговорност савесног уступеоца се не може уговорити (члан 443. ЗОО).

Уговорима о уступању потраживања тужени је као уступилац пренео своја потраживања према својим дужницима на тужиоца као пријемника уз накнаду, а чланом 10. закључених уговора предвиђено је да уступилац одговара пријемнику за наплативост потраживања и да његова одговорност престаје када се пријемник наплати од дужника. Уговором о преузимању потраживања насталог по спољно-трговинском послу ради наплаћивања који је закључио тужилац са трећим лицима преносиоцима уступеоцима и са туженим као јемцем-платцем, чланом 13. предвиђено је да преносилац одговара банци за наплативост потраживања, одговорност престаје када банка наплати у целини потраживање од дужника. Чланом 14. је предвиђено да ће

јемац-платец – тужени као солидарни дужник испунити доспелу обавезу преносилаца – уступилаца уколико он то не учини односно да банка може испуњење захтевати било од преносиоца, било од јемца-платца или истовремено.

Из садржине прописаних одредби члана 442. и члана 443. Закона о облигационим односима произлази да код потраживања које је уступљено уз накнаду, преносилац одговара да уступљено потраживање фактички постоји у часу када је извршено уступање и за наплативост потраживања, односно гарантује да ће пријемник уступљено потраживање моћи да наплати. За ове одговорности претпоставља се да је уступање уговорено са накнадом. Међутим, наведене норме су по својој природи диспозитивне, што значи да уговорне стране могу и другачије уговорити одговорност уступеоца за уступљено потраживање.

Другостепени суд није ценио одредбе члана 10. и 13. Уговора о уступању потраживања уз накнаду, односно одредбе члана 8, 13. и 14. Уговора о преузимању потраживања насталог по спољно-трговинском послу ради наплаћивања којима је предвиђено да преносилац одговара пријемнику за наплативост потраживања и његова одговорност престаје када пријемник наплати од дужника уступљено потраживање у целости и то главницу уступљеног потраживања, камату, трошкове око уступљеног потраживања, као и евентуално трошкове поступка покренутог против дужника, односно да у случају да од иностраног дужника у року доспећа поверилац не наплати у целости или делимично пренето потраживање, предвиђено је да преносилац одговара пријемнику за наплативост потраживања и његова одговорност престаје када пријемник наплати од дужника уступљено потраживање у целости, као и да као јемац-платец као солидарни дужник одговара целокупном својом имовином за све обавезе преносиоца по основу предметних уговора до потпуног измирења истих и да банка испуњење датих обавеза може захтевати било од преносиоца као главног дужника, било од јемца-платца или истовремено од оба солидарна дужника.

Из садржине горе наведених одредби произлази да су уговорне стране предвиделе одговорност туженог за наплату потраживања и то све док тужилац као пријемник не наплати од дужника уступљена потраживања. Значи, одговорност туженог није само за постојање потраживања у тренутку преноса, већ је одговорност за наплативост све док тужилац као пријемник не наплати своје потраживање од дужника.

Тачно је да институт уступања потраживања подразумева претходно обраћање пријемника главном дужнику за извршење обавезе (што не значи да је пријемник у обавези да против главног дужника води и судски спор). Међутим, у конкретном случају из налаза вештака произлази да се ради о непостојећим потраживањима, да су уступеоци и тужени као јемац-платец плаћали потраживања тужиоцу и да је тужилац утужио потраживање које није наплаћено, а које чињенице другостепени суд није ценио, при чему је тужени преузео одговорност за наплативост потраживања док се не измири.

У контексту претходно наведеног, другостепени суд није ценио ни чињеницу да се тужени као јемац-платец обавезао да као солидарни дужник одговара целокупном својом имовином за све обавезе преносиоца по основу предметних уговора до потпуног измирења истих и да банка испуњење датих обавеза може захтевати било од преносиоца као главног дужника, било од јемца-платца или истовремено од оба солидарна дужника.

Указане чињенице у погледу којих је изостала оцена другостепеног суда су правно релевантне чињенице за извођење правилног закључка у погледу постојања

основа потраживања. У зависности од постојања основа потраживања другостепени суд ће ценити висину тужбеног захтева, односно право тужиоца на уговорену камату и висину уговорене камате. Како за правилну примену материјалног права нису расправљене правно релевантне чињенице, Врховни суд је применом члана 416. Закона о парничном поступку укинуо другостепену пресуду.

У поновном поступку, другостепени суд ће применом члана 383. Закона о парничном поступку заказати расправу, ценити и расправити указане правно релевантне чињенице и донети нову одлуку о основаности тужбеног захтева и трошковима поступка.

Председник већа-судија
Татјана Матковић Стефановић, с.р.

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић